

professional tasks. It should be emphasized that the basis of creativity are the individual characteristics of the expert as a result they are the main regulators and professional works of modern man.

Professional work, professional creativity, expert training, higher education institution.

ЗАПРОВАДЖЕННЯ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ ВСЕСВІТНЬОЇ МИТНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ У ПРОЦЕС ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ У ГАЛУЗІ МИТНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ

О.О. Трякіна

У статті розглянуті актуальні питання запровадження навчально-методичних інструментів Всесвітньої митної організації у процес професійної підготовки магістрів у галузі митної справи в Україні. Автор визначає важливість включення тематичних модулів та інтерактивних курсів ВМО до навчальних програм магістрів, що навчаються в Академії митної служби України за спеціальностями “Право”, “Міжнародна економіка”, “Фінанси і кредит”, “Облік і аудит”, “Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності”, “Інформаційні управляючі системи та технології”, “Транспортні системи”.

Навчально-методичні інструменти ВМО, професійна підготовка, магістри, імплементація, навчальні програми, практичні завдання.

Постановка проблеми. За останні кілька десятиліть спостерігається стрімке та планомірне входження України до простору глобальної економіки, внаслідок чого ініціюється підписанням міжнародних конвенцій і угод з питань безпеки міжнародної торгівлі та спрощення митних формальностей, гармонізуються національні закони, процеси й інструменти з існуючими міжнародними нормами, розробляються уніфіковані освітні та професійні стандарти, запроваджуються інноваційні комунікаційні технології та засоби зв'язку. Нові виклики, що стоять перед світовою торгівлею, а саме необхідність створити ефективний, швидкий і надійний спосіб переміщення товарів, усунувши такі перешкоди, як непрозорі правила і норми, численні і тривалі процедури оформлення товарів і різноманітні документальні вимоги, що збільшить рівень передбачуваності [8], вимагають від Міністерства доходів та зборів України застосування ефективних інструментів інституційного розвитку митних адміністрацій, впровадження актуальних підходів до розвитку професійної компетентності її кадрового потенціалу.

У свою чергу, питання підготовки висококваліфікованих фахівців митних департаментів, які здатні працювати в умовах глобального розвитку міжнародної торгівлі та ефективно вирішувати професійні завдання, а також вміють опанувати економічними, політичними та юридичними знаннями та застосовувати сучасні інформаційні технології, викликало необхідність у пошуку освітянами та експертами у галузі митної справи, насамперед експертами Всесвітньої митної організації (далі – ВМО), відповідних форм, методів та засобів професійного навчання, змістовному наповненні дисциплін, створенні умов для формування у студентів здатності до самостійної, творчої професійної діяльності [9].

Тому актуальність теми нашої статті щодо запровадження навчально-методичних інструментів ВМО у процес професійної підготовки магістрів у галузі митної справи, обумовлено потребою в модернізації навчальних програм, планів та змістовного наповнення фахових дисциплін за допомогою адаптації на національному рівні максимальної кількості методів, технологій, інструментів, найкращих практик та інновацій, які існують в міжнародній митній спільноті. Тому метою статті є аналіз існуючих навчально-методичних інструментів ВМО та рекомендації щодо подальшого впровадження найкращих навчальних моделей в професійну підготовку майбутнього особового складу митних адміністрацій, що навчаються за програмою магістрів в галузі митної справи.

Аналіз останніх публікацій. Суттєвий інтерес для проведеного дослідження становлять праці, які досліджують проблеми професійної компетентності, підготовки професійного фахівця в умовах вищого навчального закладу (Т. Білоус, О. Василенко, О. Воробйова, А. Гордєєва, Г. Дев'ятова, І. Закір'янова, І. Ізместьєва). Загальним проблемам теорії неперервної професійної освіти та побудові освітніх програм у системі неперервної професійної освіти співробітників митних органів присвячені роботи А. Бєляєвої, О. Конькової, В. Лєдньова, М. Махмутова, О. Мельникова, А. Крупченко тощо. Учені також розглядають проблеми продуктивної професійної діяльності співробітників митної служби (А. Панкратов), фактори вдосконалення механізму митного адміністрування (І. Васильєв, І. Погиба, Л. Лозбенко, О. Кангельдієв), досвід впровадження міжнародних професійних стандартів у професійне навчання митників (О. Павленко), напрямки розвитку академічного навчання фахівців митної справи (Д. Віддоусан), інноваційні методи та моделі професійного навчання у галузі митної справи (А. Поро, С. Дженнард, Л. Дебок). Колективом українських науковців під керівництвом Пашка П.В. [3] розроблено освітньо-кваліфікаційну характеристику випускника, який навчається за освітньо-кваліфікаційним рівнем “магістр” у вищому навчальному закладі, який готує фахівців у галузі митної справи. Водночас, науковці міжнародних організацій, серед яких – ВМО, Світова організація торгівлі, Європейська Економічна Комісія ООН, Міжнародна торгова палата, присвятили низку досліджень узагальненню кваліфікаційних характеристик митників, пошуку ефективних методів, технологій та інструментів професійного навчання фахівців у галузі митної

справи. Проте теоретичний аналіз та практичне використання зазначених інструментів у сфері професійної підготовки українських працівників митних адміністрацій ще не було зроблено у достатньому обсязі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зазначимо, що на сьогодні Всесвітня митна організація, яка є єдиною неурядовою організацією з компетенцією в митних питаннях та об'єднує 177 держав-членів з усіх 6 географічних регіонів світу, розробила ефективні стратегії модернізації митних адміністрацій та координує впровадження Професійних стандартів ВМО через створення шести Регіональних центрів модернізації та двадцяти одного Регіонального навчального центру, на базі яких запроваджуються сучасні інструменти професійної підготовки та підвищення кваліфікації фахівців митної служби [1]. У рамках цих стратегій Регіональні Центри зі зміцнення інституційних спроможностей митних служб (Центри модернізації) координують та спрямовують роботу з розвитку митних служб регіону, проте Регіональні навчальні центри є інструментом ВМО для вирішення завдань в галузі підготовки, підвищення кваліфікації кадрів в рамках реалізації своїх регіональних програм. Крім того, програма ВМО PICARD [7] ініціювала міжнародне партнерство в галузі митних академічних досліджень та розвитку та розробку й імплементацію стандартів професійного навчання та підвищення кваліфікації митників.

Водночас, уніфікація та імплементація Професійних Стандартів ВМО відбувається через акредитовані ВМО вищі навчальні заклади [5], серед яких Вестфальський університет Вільгельма в Мюнстері (Німеччина), університет Канберри (Австралія), університет Коста Ріки, Ризький технічний університет (Латвія), Міжнародний інститут бізнесу та права (Росія). Вони пропонують бакалаврські та магістерські програми, програми дистанційної освіти та навчальні програми для керівників митних адміністрацій та є ключовими академічними гравцями з митної справи на національному та міжнародному рівнях. В Україні професійне навчання у сфері митної справи за рівнями бакалавр, спеціаліст та магістр за очною та заочною формами навчання надається в Академії митної служби України, яка з 2006 року стала пілотним університетом з метою впровадження програми ВМО PICARD щодо застосування Професійних Стандартів ВМО і заявка якої на акредитацію при ВМО саме в поточний рік розглядається [2, с. 167 - 169].

Наш аналіз виявив, що з метою запровадження оптимального рівня імплементації стандартів професійного навчання та підвищення кваліфікації митників експерти ВМО з урахуванням сучасних завдань митних адміністрацій в умовах глобалізації та уніфікації митних процедур, посилення боротьби з порушеннями митних правил розробили ефективні навчально-методичні інструменти професійної підготовки та підвищення кваліфікації кадрового складу митних адміністрацій, які використовують найкращі міжнародні практики. Зокрема, тематичні модулі, які є методичним інструментом, що допомагає лекторам фахових дисциплін у підготовці якісних лекцій за допомогою розроблених науковцями ВМО

планів, змісту лекцій, практичних завдань та додаткових слайдів та інтерактивні курси, які є навчальним інструментом, охоплюють усі сфери оперативної діяльності працівників митних адміністрацій, навчають ефективно використовувати законодавчі норми та положення міжнародних конвенцій та угод, виконувати професійні завдання на високому рівні.

Зазначимо, що тематичні модулі охоплюють чотири загальні теми та десять підтем, а саме [6]:

I. Правоохоронна діяльність:

1. Оцінка ризику, профілювання та відбір (21 урок);
2. Комерційні шахрайства (28 уроків з додатками, додатковими матеріалами та практичними прикладами).

II. Процедури та документи (за текстом Переглянутої Кіотської Конвенції):

1. Модуль 1 – Етапи впровадження Переглянутої Кіотської Конвенції (1 урок);
2. Модуль 2 – Зміст Переглянутої Кіотської Конвенції (1 урок);
3. Модуль 3 – Генеральний Додаток до Переглянутої Кіотської Конвенції (11 уроків);
4. Модуль 4 – Спеціальні Додатки А-Ж до Переглянутої Кіотської Конвенції (22 уроки).

III. Тарифи та торгівля:

1. Гармонізована система (навчальні матеріали з вправами; 21 урок);
2. Базовий курс з оцінки митної вартості (27 уроків та тренувальні вправи);
3. Середній та підвищений рівень курсу з оцінки митної вартості (10 уроків та тренувальні вправи).

IV. Інституціональний розвиток митних адміністрацій:

1. Навчальні технології (11 уроків з двома додатками)

Наведемо приклад тем, які включено до контенту двадцяти одного уроку підтеми “Оцінка ризику, профілювання та відбір”, що торкається важливих у митному контексті аспектів, а саме: оцінки ризику: концепції, визначення; профілювання; управління ризиками; загальні і приватні авіації; вантажний літак; профілювання авіапасажирів; вибірковість під час перевірки пасажирів; визначення пасажирів з високим ступенем ризику; контрабанда наркотиків інтракорпоральними засобами; перевірка паспортів; авіаквитки; визначення та відбір комерційних вантажів; індикатори ризику повітряних вантажів; внутрішні злочинні змови; відбір судів для перевірки; індикатори ризику океанських контейнерів; контрабанда на наземних кордонах; визначення контрабандиста (практичне заняття); аналіз після перевірки; застосування оперативних даних; можливість доступу та використання митницею комерційної інформації [4]. Ми вважаємо, що теоретичний та практичний матеріал, який міститься у зазначених модулях, сприяє більш системному, послідовному та кваліфікованому викладанню фахових дисциплін, ефективному закріпленню теоретичної інформації засобами відповіді на запитання,

розв'язання студентами проблемних завдань, самостійного пошуку необхідних економічних чи юридичних даних. Враховуючи ці фактори, вважаємо за доцільне використовувати матеріали зазначених тематичних модулів під час підготовки лекцій та семінарських занять з дисциплін митного спрямування таких, як “Міжнародне митне право”, “Електронне декларування”, “Основи експортного контролю”, “Аналіз ризиків у митній справі”, “Митний пост-аудит”, “Контроль доставки товарів”, “Фінансово-господарська діяльність митних органів”, “Захист інформації в митній справі” та “Морально-психологічна підготовка митника”, які викладаються студентам, що навчаються за освітньо-кваліфікаційним рівнем “магістр” в Академії митної служби України [3, с. 2]. Інтерактивні курси, у свою чергу, містять інноваційні навчальні інструменти, за допомогою яких майбутні митники (у рамках бакалаврської чи магістерської програм) чи службовці митних адміністрацій (у рамках програм підвищення кваліфікації) набувають необхідні вміння вирішувати професійні завдання, оперативно діяти у конкретних ситуаціях та обробляти інформаційні потоки. Як виявило наше дослідження, зміст навчального матеріалу, який було включено до контенту таких тем інтерактивних курсів, як види митного контролю, митна оцінка, захист прав інтелектуальної власності, контроль за наркотичними прекурсорами, діяльність митних органів у напрямку захисту навколишнього середовища відповідно до міжнародних багатосторонніх угод, діяльність митних адміністрацій у рамках Монреальського протоколу щодо речовин, які руйнують озоновий шар, діяльність митних адміністрацій у рамках Конвенція з міжнародної торгівлі вимираючими видами дикої фауни і флори, система TIR, Рамкові стандарти з безпеки та спрощення світової торгівлі, Стамбульська конвенція про тимчасове ввезення, електронна обробка даних та електронна митниця, Гармонізована система кодування товарів, митна оцінка товарів, трансфертне ціноутворення, правила походження товарів, етика поведінки працівників митних органів [6], відповідає нагальним потребам професійної підготовки висококваліфікованих фахівців. Крім того, ситуативні завдання, ділові та рольові ігри, проблемні питання, слайди та відео матеріали, документи міжнародних угод та конвенцій, які включено до змісту інтерактивних курсів, найбільш ефективно відображають тенденції міжнародного митного середовища та сприяють послідовному і систематичному розвитку професійних компетенцій офіцерів митних адміністрацій у відповідності до Професійних Стандартів ВМО.

Нами з'ясовано, що зазначені інтерактивні курси сприяють виконанню виробничих функцій та типових завдань митників, навчають організаційним, управлінським, правотворчим, контрольним, правоохоронним, технічним, правозастосовним, інформаційно-статистичним та економічно-фінансовим вмінням, які передбачено у освітньо-кваліфікаційній характеристиці ступеня магістра у галузі митної справи, що було розроблено групою вчених Академії митної служби України під керівництвом Голови Наукової ради Державної митної служби України П.В. Пашка [3, с. 8-9]. Наприклад, ситуативні завдання, які включено до

інтерактивних курсів “Види митного контролю” та “Митна оцінка” навчають студентів забезпечувати реалізацію економічної політики держави в частині оподаткування зовнішньоекономічних операцій, захищати економічні інтереси України, організовувати заходи, пов'язані з контролем за своєчасною сплатою митних та інших платежів, у тому числі при виявлених порушеннях правильності їх нарахування в ході будь-яких перевірок та здійснювати заходи, спрямовані на попередження, виявлення та припинення контрабанди та порушень митних правил. З урахуванням вищезазначених фактів ми вважаємо за доцільне запровадження ситуативних завдань, проблемних питань, рольових та ділових ігор, які пропонуються у рамках інтерактивних курсів ВМО, у навчальні програми магістрів у галузі митної справи, що навчаються в Академії митної служби України за спеціальностями “Право”, “Міжнародна економіка”, “Фінанси і кредит”, “Облік і аудит”, “Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності”, “Інформаційні управляючі системи та технології” та “Транспортні системи”.

Висновки з проведеного дослідження та перспективи подальших досліджень. Таким чином, навчально-методичні інструменти ВМО на сьогодні є найефективнішим засобом професійної підготовки та підвищення кваліфікації фахівців у галузі митної справи, що відображається у широкомасштабному застосуванні цих інструментів митними адміністраціями багатьох країн-членів ВМО з метою постійного підвищення професіоналізму особового складу та формування загальної моделі знань у галузі митної справи у майбутніх фахівців, що навчаються за магістерськими програмами в акредитованих ВМО вищих навчальних закладах. У системі професійної підготовки фахівців митної адміністрації України зазначені навчально-методичні інструменти ВМО ще не використовувалися у запропонованому нами обсязі і потребують подальшого теоретичного обґрунтування та практичної імплементації в навчальні програми магістрів у галузі митної справи.

Список літератури

1. Павленко О.О. Механізми та інструменти інституційного розвитку митних адміністрацій / О. О. Павленко // Науково-методичний семінар “Впровадження міжнародних стандартів шляхом використання платформи електронного навчання ВМО”, Академія митної служби України. – Дніпропетровськ, 2012.
2. Павленко О.О. Формування комунікативної компетенції фахівців митної служби в системі неперервної освіти. Дис. докт. пед. наук. 13.00.04. – Дніпропетровськ. – 2010.
3. Пашко П.В., Гармаш Є.В. та ін. Рекомендації державної митної служби України до варіативних частин освітньо-професійних програм підготовки магістрів для митної служби / П.В. Пашко, Є.В. Гармаш та ін. // Академія митної служби України. – Дніпропетровськ, 2010
4. Трякіна О.О., Єдинак Т.С. Презентація платформи електронного навчання ВМО CLiKC / О.О. Трякіна, Т.С. Єдинак // Науково-методичний семінар “Впровадження міжнародних стандартів шляхом використання платформи

електронного навчання ВМО”, Академія митної служби України. – Дніпропетровськ, 2012.

5. Buyonge, C. East and Southern Africa benefits from new MBA with Customs specialization./WCO News. — October 2011. — № 66. — p. 38-39.

6. CLiKC, the Customs Learning and Knowledge Community. 2011. — [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://clikc.wcoomd.org>

7. PICARD. Professional Standards. – World Customs Organization, Brussels. – 2008. - 46 p.

8. Poro, A. European Customs training community benefits from new knowledge sharing tool./WCO News. — February 2011.— №64. — p. 32-33.

9. Widdowson, D. Raising the academic standing of the Customs profession./WCO News.— February 2011.— №64. — p. 29-30.

В статье рассмотрены актуальные вопросы имплементации учебно - методических инструментов Всемирной таможенной организации в процесс профессиональной подготовки магистров в области таможенного дела в Украине. Автор определяет важность включения тематических модулей и интерактивных курсов ВТамО в учебные программы магистров, обучающихся в Академии таможенной службы Украины по специальностям “Право”, “Международная экономика”, “Финансы и кредит”, “Учет и аудит”, “Менеджмент внешнеэкономической деятельности”, “Информационные управляющие системы и технологии”, “Транспортные системы”.

Учебно-методические инструменты ВТамО, профессиональная подготовка, магистры, имплементация, учебные программы, практические задания.

The article deals with the current issues of implementation of the educational and methodical WCO instruments in the process of training of masters in the field of Customs in Ukraine. The author emphasizes the importance of the usage of the WCO thematic modules and interactive courses in the curriculum of Masters enrolled in the fields of law, international economics, finance and credit, accounting and audit, international management, information control systems and technology, transport systems in the Academy of Customs Service of Ukraine . The author suggests developing lectures and seminars of such disciplines like “International Customs law”, “Electronic declaration”, “Basics of export control”, “Risk analysis in Customs”, “Customs post audit”, “Monitoring the delivery of goods”, “The financial and economic activity of Customs”, “Information security in Customs” and “Integrity of Customs officers”, learnt by the Masters in the Academy of Customs Service of Ukraine, on the basis of theoretical materials and practical tasks, which the WCO instruments contain.

Educational and methodical WCO instruments, professional training, Masters, implementation, training programs, practical tasks.